

Szilágyi Gábor

ANA BEŠLIĆ SZOBRÁSZMŰVÉSZ
GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA ÉS MONOGRÁFIÁJA

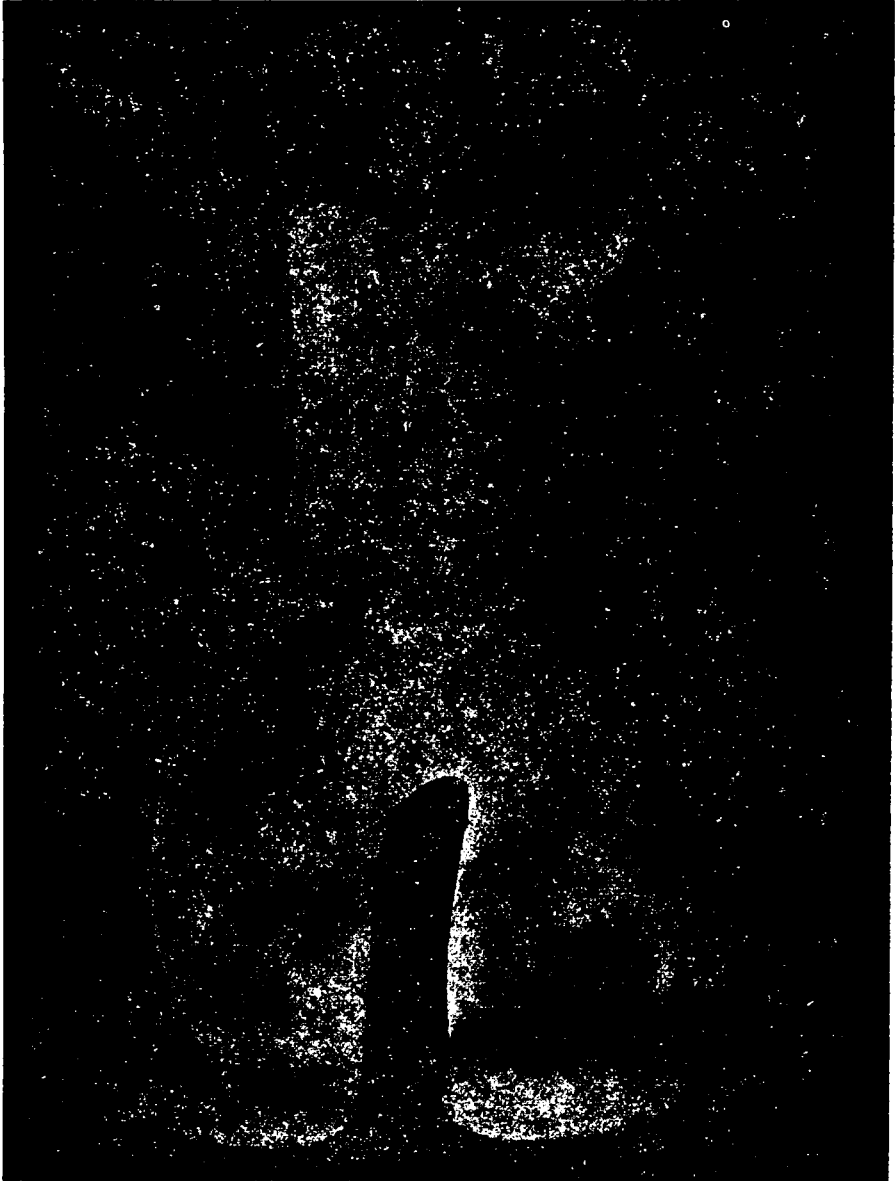
A szabadkai Városi Múzeum képtárában 1983. április 26-án nyílt meg Ana Bešlić gyűjteményes kiállítása, amelyen a művész és a dr. Katarina Ambrozić belgrádi műtörténész által kiválasztott 53 szobrászati alkotást tejtük közszemlére. Az 1954-ben készült: bronz Torzó a legrégebb alkotás és az 1983-ban készült Szétpattant termés, ez a különös fényű gránitszobor a legújabb szobor ezen a kiállításon. A kiállítás megrendezése alkalmából a Múzeum kiadási tanácsa kinyomtatta Ana Bešlić monográfiáját, amelyet Katarina Ambrozić írt. A 204 oldalas monográfia szövegét szerbhorvát és magyar nyelven 500, szerbhorvát és angol nyelven pedig 300 példányban nyomtatták ki a szabadkai Birografia Nyomdában. A monográfia 102 nyilvántartott mű adatát, 57 fehér-fekete és 5 színes reprodukciót, valamint 124 bibliográfiai egységet ölel fel.

Katarina Ambrozić a szobrászművésztől kapott adatok és időrend alapján, a megjelent kritikák figyelembevételével, tárgyilagos esztétikai értékeléssel és kellő szakértelemmel mutatja be Ana Bešlić művészi életútját és alkotó tevékenységét. A szerző nagy szakudással elemzi a szobrász művészi fejlődésének négy periódusát, az iskolaéveket, az asszociációs forma időszakát (1954—1962), az átmeneti periódus (1962—1966) és a legújabb, a szféra-korszakot. Az utolsót pedig három szakaszra osztva, szoborcsoportok szerint (Színes gömb, Portré és Korong) tárgyalja.

A Nadežda Petrović monográfia szerője, ismert kritikái és írásai mellett ezzel a monográfiával is arról tesz bizonyosságot, hogy kiváló szakértője a modern művészeteknek és kellő tárgyilagossággal tudja elemezni, értékelni a kortárművészet képviselőjét. Szabadka a gyűjteményes kiállítás megrendezésével és a monográfia megjelentetésével elsősorban az alkotómunka, a művészet és a tudomány megbecülének adózik, de ugyanakkor kulturális értékeink és eseményeink, valamint művészetünk gazdagítása is ez a rendezvény.

A SZOBRÁSZNŐ ÉLETÚTJA ÉS MŰVÉSZI TEVÉKENYSÉGE

Ana Bešlić 1912. március 16-án született Bajmokon. Gyermekkorát három leánytestvérével együtt a Bajmok melletti Sári pusztán töltötte. A középiskolát Zágrábban, Grazban és Bécsben végezte. 1937-ben Belgrádba ment férjhez, s 1939-ben itt iratkozott be a Képzőművészeti Iskola

Torzó, 1954.

szobrászati tagozatára, ahol felsőoktatási szinten folyt a mesterségbeli tudás elsajátítása. 1942-ben a lebombázott Belgrádból sári pusztai tanyájukra, majd 1945-ben ismét Belgrádba tér vissza, ahol az újonnan alakult Képzőművészeti Akadémia szobrászati szakán folytatja tanulmányait. Toma Rosandić, Sreten Stojanović és Radeta Stanković kiváló szobrászok a tanítómesterei. Miután diplomált az akadémián és befejezte postgraduális tanulmányait, 1950-ben felvették Rosandić Mesterműhelyébe munkatársnak. Itt Ante Grzetić, Olga Jančić, Sava Šandić, Jovan Soldatović, Ratomir Stojadinović és később Milica Ribnikar szobrászokkal dolgozott együtt. A Mesterműhely jelentős szerepet játszik ennek a szobrásznemzedéknek a kifejlődésében. Először is Rosandić egyénisége, műveinek hatása, valamint a mesteri útmutatások, másodsor pedig a kompozíciók közvetlen elkészítésében való részvétel termékenyítőleg hatottak a mesterségbeli tudás továbbfejlesztésére és az egyéni kifejezési formák felkutatására. Ez-utóbbiakat főleg az segítette, hogy a Mesterműhely munkatársai többször voltak hazai és külföldi tanulmányúton — 1952-ben Párizsban, Rodin, Maillol, Despiau és Brancusi szobrainak átélésével egyidőben ismerkednek meg az avantgárd szobrászattal. Arp, Lipschitz, Gabo és Pevsner szobrai nagy hatást gyakorolnak a Mesterműhely tagjaira.

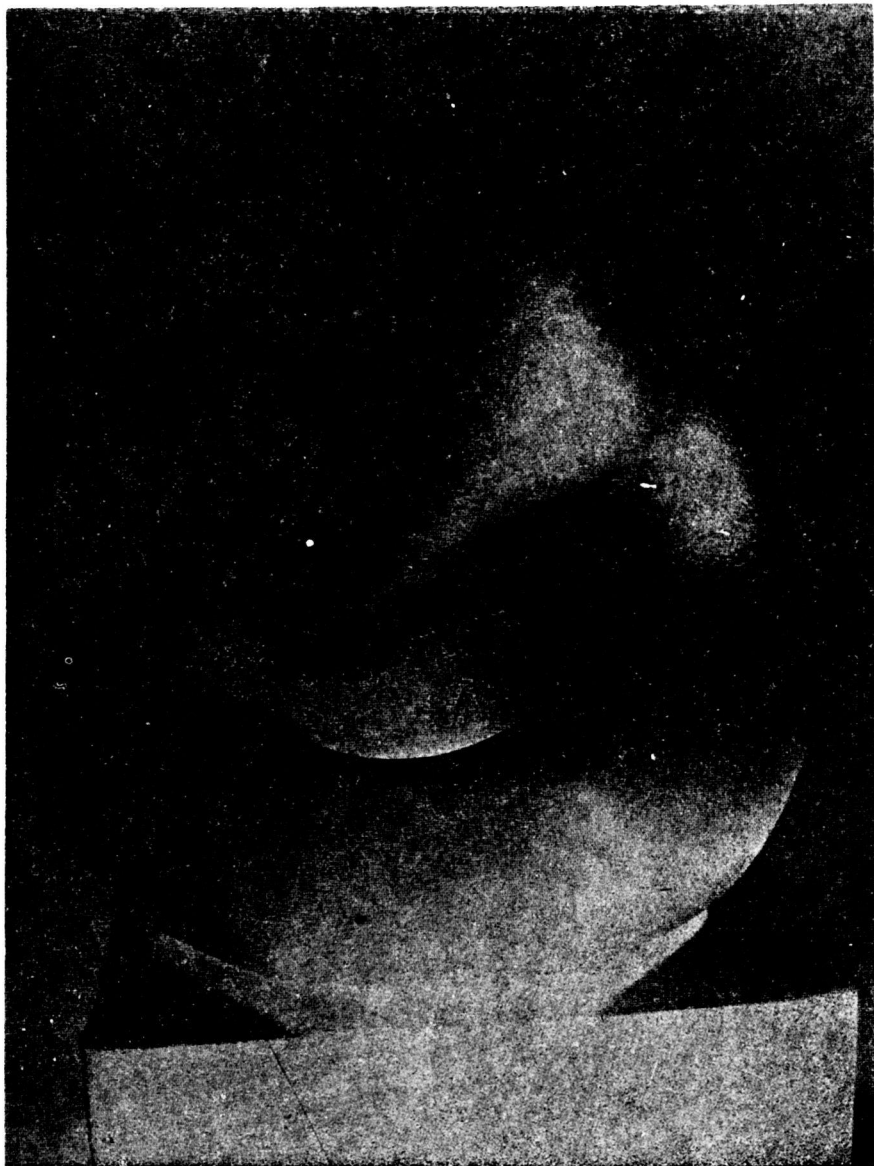
Ana Bešlićet Arp és Brancusi szobráz ilága kápráztatja el. 1954-ben a Velencei Biennálé megtekintésekor ismét láthatja Jean Arp műveit, de felfigyelt Alberto Viani szobraira is. 1955-ben megismerkedik Henry Moore szobrászatával, de magával a művészrel is, mikor a világhírű szobrász Belgrádban jár ottani kiállításával kapcsolatban.

A Mesterműhely munkatárásaival együtt egy új korszakot jelöl képzőművészetünkben; a modernizálódási folyamat egyik tényezőjévé válik, amit az 1954-ben rendezett tárlat is bizonyít. A felszabadulás után ez volt az első jelentős kollektív szobrászati kiállítás Szerbiában. Ezen a kiállításon Ana Bešlić nyolc alkotását mutatja be, amelyek stílusbeli sokféleségük ellenére, a stilizálástól a teljes redukcióig egy egységes fejlődési folyamatról tanúskodnak. Bronz Torzója — amely 1953-ban készült és az Arp koncepciója alapján értelmezett tömeg szellemében modellált — egyike a modern szerb szobrászati alkotások első kiválóságainak. Ezt a szobrárt a Vajdasági Képzőművészeti Tárlat és az Alexandriai Biennálé is bemutatja 1955-ben. Ana Bešlić első absztrakt alkotása az 1954-ben készült Csont I. elnevezésű szobor.

A Mesterműhelyben Ana Bešlić sokat dolgozik a Rosandić mester által tervezett szabadkai emlékmű megoldásán, amelyet a város a fasizmus áldozatainak emlékére készített. 1955-ben feloszlik a Mesterműhelybe tömörült csoport és Ana Bešlić 1957-től saját műtermében dolgozik. Munkásságának színhelye most már főként Belgrád, de azért állandóan tartja a kapcsolatot szabadkai környezetével és ta:tományunk művészetével is.

1951-ben a palicsi Nyári Színpad felállítja a szobrásznő Thália szobrárt. Ebben az esztendőben vesz részt először a szerb képzőművészek belgrádi és a jugoszláv képzőművészet ljubljanoi kiállításán. 1954-ben Sza-

badkán Bosán Györggyel rendeznek kiállítást. A tárlaton tizenhárom, különböző anyagú és felfogású szobrot mutat be. A Munkás szobra 1948-ból gipsz-, a Leányfej 1949-ből bronz-, a Fej 1951-ből fa-, a Női torzó 1954-ből pedig kőszobor. Kiállítja Ivan Iványi fejszobrát is, amely a Városi Múzeum számára készült. A Városi Könyvtár részére pedig elkészíti Miško Prčić, Mijo Mandić és Aksentija Marodić festő fejszobrát.

Anyaság, 1956.

1955-ben elkészült első önálló emlékműve, amely egy anyát ábrázol gyermekével. Ezt a monumentális kompozíciót Szabadkának készíti; a szobrot az elesett harcosok és a fasiszta terror áldozatainak az emlékére, Sándorban leplezik le. Ezen a monumentális bronz emlékművön, függetlenül a realista ábrázolástól és az expresszionista stílusjegyeiktől, már felfedezhetjük Ana Bešlić szobrászati énjét. A szobor tömegének kialakítása későbbi szobrain is hasonlóságot mutat a sándori emlékművel. A monumentális és a plasztika megfogalmazása az, ami sajátos. 1955-tel le is zárul művészi tevékenységének első szakasza, a tanulás és tapasztalatszerzés, a mesterségbeli tudás elsajátításának ideje. A kollektív munkálkodást és az alkotások közös elbírálását az egyéni munka és a felelősségteljes önbírálat korszaka követi. Eddigi munkássága arról tanúskodik, hogy a kísérletezés útján halad és a modern művészet elvei alapján a belső érzésvilág és a külső tapasztalat egyensúlyba hozására törekszik, hogy a dinamikus forma és a tárgy térhatása érdeklí. Magáénak vallja Arp szobrászati felfogását, vonzza Moore vitalitása és Viani derűre és egységre való törekvése. Ana Bešlić ekkor még nem meri hangoztatni, hogy ő is felsorakozik a modernnek mögé, ám érzi, hogy helye és szerepe igenis ott van.

1956-ban készíti el Anyaság elnevezéssel azt az alkotását, amely modern szobrászatunk szinte első, érzelmi tömörséggel készült műve. Ezt a szobrot többször is kiállítja — a Rijekai Szalonban, a Modern Jugoszláv Művészet dubrovnikai, párizsi, római és velencei kiállításán és Szabadkán 1963-ban az önálló, majd mostani gyűjteményes kiállításán is.

Szárnyak elnevezésű három méter magas szobra 1957-ben készül el, amelyet a Prostor 8 elnevezésű csoport tásmajdani kiállításán mutat be, majd később, műkőből elkészítve a palicsi parkba helyezik. Ez a szobor tanúsítja legjobban, hogy Ana Bešlić a dekoratív irányvonal egyik követőjévé válik. A Prostor 8 elnevezésű szobrárcsoport (Nyolc művész a térszobrászattért) tagjai: Ana Bešlić, Olga Jančić, az asszociálásban rokon műteremszomszéd, Jovan Soldatović újvidéki szobrász és mesterműhelyi kolléga, Jančić és Ratomir Stojanović, Jovan Kratochvil, Miša Popović és Aleksandar Zarin voltak. Ez a csoport azt tűzi ki céljául, hogy rendszeres szabadtéri kiállításokkal bizonyítja, hogy a lakótömböknek, parkoknak és tereknek a szobor nélkülözhetetlen téreleme és elvárják, hogy a városokat rendező szakemberek e célból a kiállításokról válasszák ki a legmegfelelőbb szobrokat. A csoport néhány kiállítás megtartása után feloszlik, de Ana Bešlić számára igen jelentős volt a létezése, mert a csoport térkiállításaira asszociációs megoldású szobrokat készít és ezzel új szakasz kezdődik szobrászatában. A több részre tagolt kompozíciókon a szobor körüli térfelületek és a szobor üregei is szerves részei az egész kompozíciónak. Ezek a szobrok közül a Gyökér elnevezésű alkotását lehet kiemelni, mivel ez szinte útjelzője lesz egy négyesztendősi periódusának, amelyben Ana Bešlić főleg a természet felé fordul és onnan merít ihletet munkájához.

Ekkor készíti a Madarak kompozícióját, amely 1957-ben a palicsi park szökőkútjára kerül. Ebben az évben részt vesz a kragujevaci Su-

marica Emlékpark pályázatán és elkészíti a szerb absztrakt emlékmű egyik jeles megoldását. Sajnos, nem kerül kivitelezésre, de a megoldásért megkapja a II. díjat. Ezután 1958-ban Mihailo Mitrović belgrádi műépítésszel részt vesz a Jajinci emlékműpályázaton, a péterváradi parkban pedig elhelyezik a Kompozíció elnevezésű szobrát. Az Indulás elnevezésű bronzszobrát, melyet 1958-ban készít, bemutatja belgrádi és ljubljanai önálló kiállításain, valamint a Jugoszláv Művészet Kiállításán, Chateau d' Antibesben, majd az 1963-as szabadkai önálló kiállításáról jut a Szocialista Szövetség szabadkai elnökségének a tulajdonába.

Ennek a fejlődési szakasznak az összegezését Ana Bešlić 1959-ben, a belgrádi Művészeti Pavilonban megrendezett II. önálló kiállításán mutatja be. A kiállításon hét emlékműtervezet, három térkompozíció, három Mozgás elnevezésű szobor, öt fémbe öntött kép, gyökér megoldások és egyéb szobrok, összesen 27 alkotása szerepel. Ezek a művei gipszből, kőből és bronzból készült szerves asszociációk plasztikai megoldásai „egy absztrakt fejlődési folyamat hírnökei” — ahogyan K. Ambrozić jellemzi Ana Bešlić kiállítását.

1959-ben készül el az Összefont alakzatok, 140 cm magas műkőszobra, melyet 1961-ben kiállít a Modern Szobor II. Nemzetközi Kiállításán a párizsi Rodin-múzeumban, 1962-ben a Jugoszláv Képzőművészet római kiállításán, 1963-ban pedig szabadkai önálló tárlatán is. Így kerül városunk tulajdonába, a községi képviselő-testület épülete elé.

1961-ben a Széthulló alakzatok sorozatát készíti el bronzból, műkőből, és gipszből, melyeket a Jugoszláv Triennálé, a zombori Képzőművészeti Ősz kiállításán mutat be, majd ezekkel szerepel a Belgrádi Művészek kairói kiállításán, a belgrádi Októberi Szalon tárlatán és kiállít közülük többet a szabadkai önálló kiállításán is. Összesen 13 szobra tartozik ebbe a csoportba. Még ebben az évben meghívást kap Szlovénia rangos nemzetközi szobrász szimpoziumjára, a Forma Vivára és ott szecsai kőből készíti el Nő szobrát. Az 1962-ben készült Csoport műkőszobrát (90×80 cm) kiválasztják a Huszonöt Jugoszláv Művész velencei kiállítására. Ezt a szobrát bemutatja az Októberi Szalonban és szabadkai önálló kiállításán. Egy példány a belgrádi egészségház elé, egy pedig a szabadkai gyermekgondozó parkjába kerül. Ez a bimorf megoldású szobor a háború utáni idők szobrászata és építészete szintézisének egyik emnens példánya. Ana Bešlić asszociációs formáival „megtalálta az utat az absztrakt stílusú megformáláshoz” és ezt az 1963-ban, Szabadkán megrendezett IV. önálló kiállítása is bizonyítja, s egyben le is zárja művészeti fejlődésének ezen szakaszát. Kétségtelenül érezzük a művésznő kötődését a világáramlatokhoz, de transzponálásai teljesen sajátosak. Ez lehet ennek a fázisnak a tömör jellemzése.

1962-ben Ana Bešlić Franciaországban tartózkodik. Az Atlanti-óceán partján, egy erdőszélen fedezte fel a gyökök varázslatos fonódását és 1963-tól 1966-ig a gyökér-témák teljesen kitöltik szobrászatát, melynek egyedi példányaikat a belgrádi Kultúrközpont Galériája mutatja be V. önálló kiállításán. Az 1961 és 1963 között megalkotott Széthulló alakzatok

és a Gyökerek is Ana Bešlić átmeneti korszakába tartoznak. Ennek a periódusnak Richelieu és Giacometti nyelvezete afféle letisztulást jelent Bešlićnek. Sőt, úgy érezte, hogy a gyökerek egy részét meg is kell semmisítenie. Meg akar szabadulni az expresszionista irányzattól.

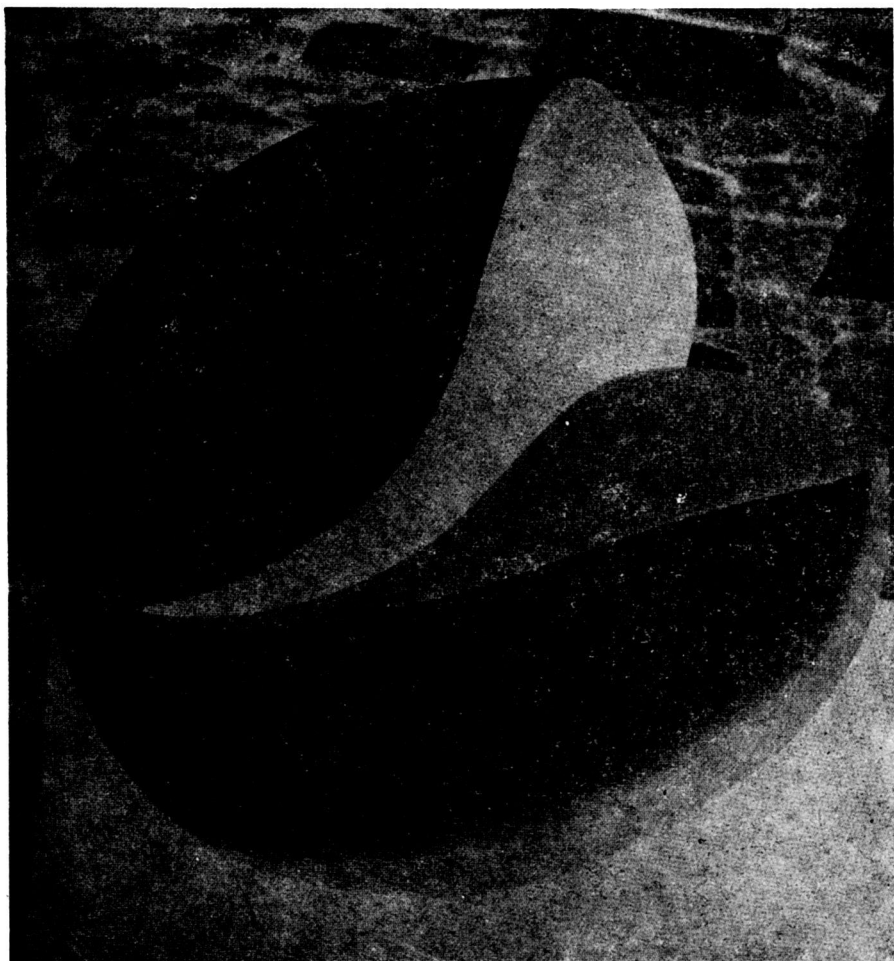
1963-ban, a Forma Viva résztvevőjeként a Képzőművészeti Találkozó palicsi, országos szemléjén állít ki. Egy új jellegű képzőművészeti manifesztációra kerül sor — a jugoszláv művésztelepek és szimpozionok országos kiállítására. Valószínű, hogy a portorozi Forma Viva, majd később az aranyelovaci Beli Venčac és a labini Mediterrán Szobrászati Szimpozion is megtermékenyítőleg hatnak Ana Bešlić szobrászatára. Ezen a nemzetközi szobrász-szimpozionokon a résztvevők monumentális szobrokat készítenek kőből vagy márványból, teljesen szabad és kötetlen hozzáállással. A csoportos munka folyamán létesülő emberi és szakmai kapcsolat, a tapasztalat és a mesterségbeli fogások cseréje, az anyag közvetlen megmunkálása a helyszínen, mindez nagy hatással van a művészek munkájára és további fejlődésére. Ana Bešlić dolgozott a kishegyesi Dévics Imre Kerámia Művésztelepen is, mivel érdeklődése a kerámiára is kiterjed. Műveivel szerepel is az 1968-ban megrendezett I. Országos Kerámia Triennálén (Szabadka).

1964-ben szobraival részt vesz a II. Jugoszláv Művészet Triennáléjában, a Szerbiai Képzőművészek Egyesületének (ULUS) belgrádi kiállításán, a Belgrádi Szobrászat 20. Esztendejének Jubileumi tárlatán, a szabadkai Képzőművészeti Találkozó III. Országos Művésztelepi Kiállításán, a belgrádi Októberi Szalon és a zombori Képzőművészeti Ősz kiállításán. Így ez az év is egy intenzív kiállítási tevékenységben telik el. 1965-ben a dachauai emlékmű részére fém-zománc faliképet készít Glid Nándor, szintén szabadkai származású szobrászművész szoborkompozíciója mellé. Kalapált rézből és színes üvegből a kragujevaci szálloda részére is pannót készít. Munkáival részt vesz a Modern Jugoszláv Művészet budapesti, valamint az ULUS ljubljana-i tárlatán. Még ebben az évben az újvidéki Sterija Játékok részére elkészíti a színházi szemle trófea szobrocskáját.

DÖNTŐ FORDULAT MŰVÉSZI ALKOTÓMUNKÁJÁBAN

A sokirányú kísérletezés, a kimerítő kutatás és próbálkozás különböző anyagokkal és plasztikai megoldásokkal, a szobrászati mondanivaló leegyszerűsítése vagy felfokozása a valószerűtől egészen az elvontig, a szintézis állandó keresése, a kispasztikai örömök vagy a monumentalitás lenyűgöző hatásának megvalósítása, az eredetiség és sajátosság, a művészi én, a bešlići megfogalmazás kicsiszolása — mind-mind nagy munkát és energiát, kitartást és újabb nekilendülést igényelt. Ana Bešlić kitart, mert a tehetség nemcsak sejti, de látja is, hogy sikerül megvalósítani azt a szintézist, mely a szférákba vezet!

Szféra. Így nevezik el Katarina Ambrozićtyal művészetének negyedik periódusát, amelynek kezdete 1966. Valójában ez a periódus háromféle szoboralakzatot ölel fel, a színes gömböket, a portrékat és a korongokat. Ezen szobrok közös vonása, hogy a forma, „öntörvényességgel rendelkezik”. A szférák kifejlődését egy új anyagismeret is elősegíti. Ez az új anyag a poliészter, tulajdonképpen műanyag, a modern technológia terméke, melyet világszerte alkalmaznak a szobrászok, s számos kísérletezéssel új plasztikai hatásokat hoznak létre. Ana Bešlić az 1967-ben egyhavi ösztöndíjjal, a német Bayer-cég gyárában elsajátítja a poliészter felhasználási technológiáját. Ezzel az új szobrászati anyaggal Ana Bešlić megvalósítja tökéletesen sima felületeit és fokozni tudja szobrai színének expresszivitását. Ana Bešlić szobrain a szín a belső energiát fokozza. Az energia pedig minden művészi tevékenység egyik fő indítéka. Az anyag

Nytott forma II, 1967.

ugyanis mindig sugall energiát és így az anyag maga válik az alkotás inspirációjává, vagy csak közrejátsszik a plasztikai megfogalmazásoknál.

Barbara Flepwort, vagy nálunk Ivan Kozarić, a labini Josip Diminić és még sokan mások, éppen úgy, mint Ana Bešlić, rátapintanak a poliészter által nyújtott modulációkra. A műanyagok egész sora kerül a műtermekbe. 1966-ban kezdi Ana Bešlić készíteni a Nyitott forma sorozat színes gipszszobrait és 1967-ben a IX. Nyitott forma már poliészterből készül.

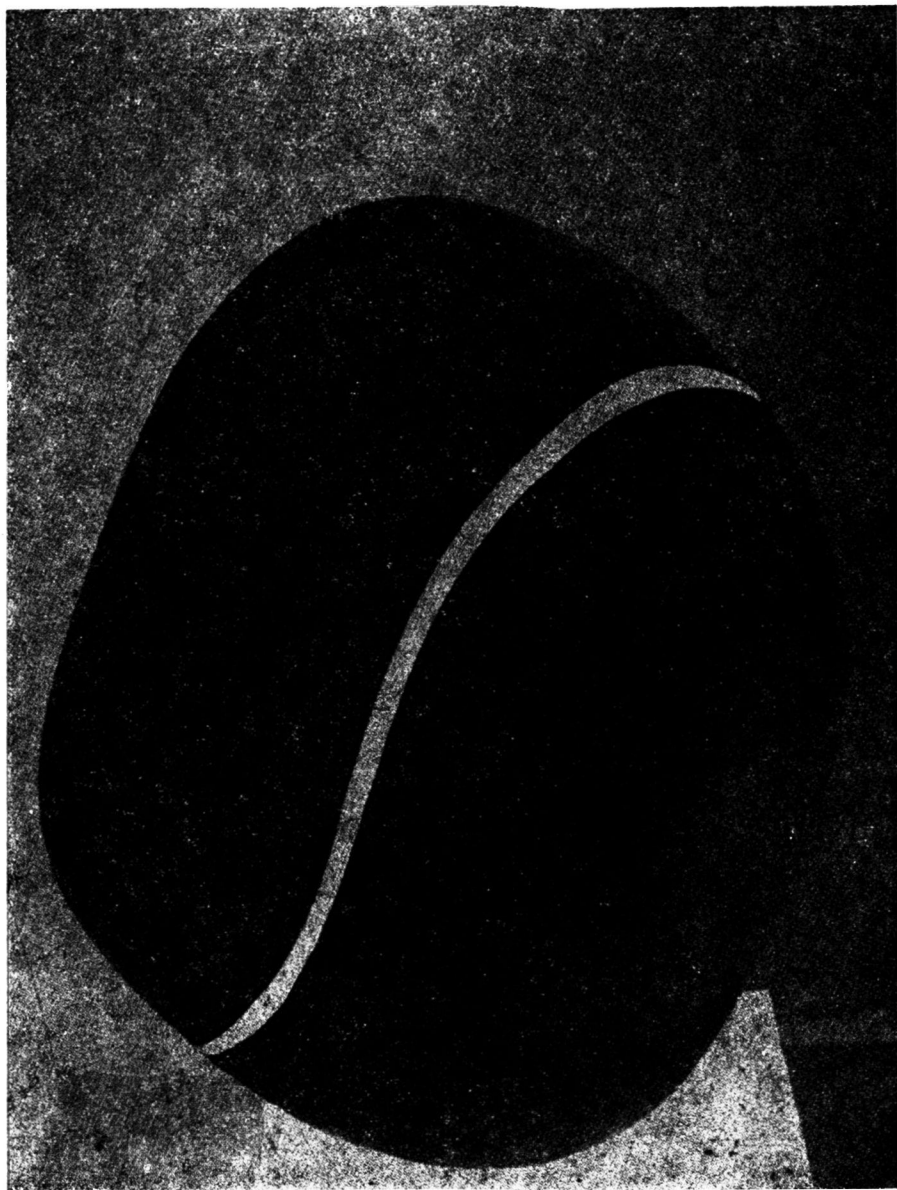
Színes gömbjeit 1967-ben állítja ki először a Jugoszláv Művészet III. Triennáléjában, Belgrádban, ahol szobrait az új irányzatok csoportjában helyezik el. Alkotásai teljesen meglepték a műkritikusokat. Elmaradt a felismerő nyilatkozat. Ellenben a belgrádi Októberi Szalon kiállításán a két Nyitott forma már erőteljesen bizonyítja Ana Bešlić új koncepcióját és annak plasztikai megvalósítását. Az új anyag használatával azonban Ana Bešlić nem fordít hátrat a többi anyagnak, mert fém és zománc felhasználásával készít szobrot Partizanske Vode Palisad Szállodájának, a szabadkai Sárga ház áldozatainak emléktábla-anyaga viszont a bronz.

1967-ben Zomborban mutatja be munkásságát, VI. önálló kiállításán. Ebben az esztendőben készülnek a Nyitott forma sorozat szobrai színes poliészterből és ezeket jelentős hazai és külföldi kiállításokon mutatja be, így a Modern Szerb Művészet szkopjei kiállításán, (1972), a Belgrádi Modern Művészet tárlatán Budapesten (1977), a Holland Den Haagban (1969), Szabadkán a Művésznők Nemzetközi Kiállításán, a Képzőművészeti Találkozó Galériájában. A Nyitott formák közül a IX. Változat a belgrádi Művészeti Múzeum, a XIII. Változat pedig a szabadkai Városi Múzeum tulajdona. A Nyitott forma sorozat mellett elkészít egy dombormű-sorozatot is, amelyeket Nyitott felület elnevezéssel állít ki a tárlatokon. Ebben az évben részt vesz a Topolyai Művésztelep jubiláris tárlatán is. A következő esztendőben szülőfalujában, Bajmokon rendezi meg VII. önálló kiállítását, továbbá kiállít Szabadkán az I. Országos Kerámiai Triennálén is, a kishegyesi Kerámia Művésztelep résztvevőjeként, szobraival pedig a VII. Képzőművészeti Találkozón vesz részt. Belgrádban a Jugoexport épületében olvasztott üvegből és poliészterből készít egy modern vitrázst. A következő, 1969-es esztendőben két igen érdekes szobrot alkot; elkészül a XIII. Nyitott forma és az I. Kétszínű szobor. Mindkettőnek poliészter az anyaga és ezeket az alkotásokat számos hazai és külföldi kiállításon is bemutatja. Afféle összegezés már 1970 októberében, a belgrádi Ifjúsági Otthon galériájában megrendezett VIII. önálló kiállítása. Tizennégy színes szobrászati alkotást tett közszemlére. A Nyitott forma, a Nyitott felület és a Kétszínű szobor sorozatok példányai meglepik a kritikusokat. Lényeges változásnak tekintik az autonóm plasztikai formákat és joggal nevezik korhű szobrászatnak Ana Bešlić munkásságát.

1970-ben poliészterből és kerámialemezekből készít pannót a zlatibori Palisad-szállónak, az arandelovai Staro zdanje Szállodába pedig üveg és poliészter vitrázst. Három példánnyal bővíti a Kétszínű szobor soro-

zatát, amelyek közül a II. Változatot Coventryben is kiállítja a Jugoszláv Művészek Kiállításán. Ebben az évben szerepel műveivel a szabadkai művészet jubiláris tárlatán is, amely az 1945—1970 között alkotott művek közül kiválasztott alkotásoknak a gyűjteményes kiállítása.

1971-ben részt vesz alkotásaival a poreči nemzetközi annalesen és a Modern Szerb Művészet Ljubljani kiállításán. Szülőfalujának ebben az

Szobor 1A, 1972.

évben készíti el a Bajmok főterén álló emlékművet, melyet a fasizmus áldozatai emlékének szentelnek. 1972-ben Panta Mija Ilović mellszobrát készíti el Titovo Užicének. Ebben az évben színes fiberüvegből készíti szoborsorozatot, amelyek közül egy az újbélgvádi Barátság park dísze.

1973-ban a bélgvádi Modern Művészet Múzeuma megrendezi nagyszabású IX. önálló kiállítását, amelynek az Alakzatok és színek gyűjtőnevet adja. A Nyitott forma és Kétszínű szobor sorozat legértettebb alkotásai mellett a Szobor sorozat és a hat dombormű teszi kompletté ezt a nagyszerű tárlatot. A kiállítás az eltelt hét év útkeresésének az eredményeit mutatja. Rövid jellemzéssel a szobrászati effektusok így összegezhetők: a formák öblössége, a szétféslés és hasítás eruptív hatása, a színes és sima felület burka alatt feszülő energia kifejezése, a szférikus megoldás az, ami sajátos.

Ennek az évnek az őszén, a bélgvádi Októberi Szalon XI. tárlatán a Kétszínű szobor 2A elnyerte a Szalon szobrászati díját. Ez a szobra az imagináció egy remeke és vele, mintegy pontot tesz egyes kritikusok kétkedésének a végére. A bélgvádi önálló kiállítás anyagából készül el a X. kiállítás Bajmokon, amelyet a szintén bajmoki Benes Józseffel együtt rendeznek meg. Ebben az évben még részt vett Szabadkán a Harcosok Sorakozója Emlékműpályázaton. Az első díjat kapott, szintén szabadkai származású Ottó Logo mellett harmadik díjat nyert. Tavankúton ellenben ő készíti el Matija Gubec emlékművét. Kiállít a muraszombati I. Kisplasztikai Biennálén és az ULUS bélgvádi kiállításán.

1974-ben részt vesz alkotásaival a Vajdasági Művésztelepek jubileumi Kiállításán, melyet a szabadkai Képzőművészeti Találkozó szervez. A művész nő gyakran jár tanulmányútra. Ebben az évben egy nyugat-németországi úton gyarapította tudását és ismereteit. 1975-ben részt vesz a labini Dubraván megrendezett Nemzetközi Mediterrán Szobrász Szimpozionon, melyet Josip Diminić vezet. Ana Bešlić egy két és fél méter magas mészkőszobrot készít el. A Szétrepedt termés impozánsan illeszkedik a hegykoszorúk övezte mezőbe. Portoroži Női figura szobra után Bešlićnek ez már a második monumentális kőszobra Isztriában. Év közben elkészül Aleksa Šantić mellszobra is a hasonló nevű falu számára Bácskában. Ismételten részt vesz az Októberi Szalon tárlatán, a tuzlai III. Országos Portrékiállításán, valamint a muraszombati II. Kisplasztikai Biennálén. A következő esztendő külföldi kiállítással gazdagítja Ana Bešlić szereplését; részt vesz a bélgvádi képzőművészek Kairóban rendezett tárlatán.

1977-ben Ana Bešlić újból Isztriában van — Labinban rendezik meg XI. önálló kiállítását, amelyen tizennégy poliészterből és színes tűzálló üvegből készült munkát, a Kétszínű szoborsorozat példányait és egy sor domborművet állít ki. Erről a kiállításról az 1975-ben készült Termés elnevezésű poliészter szobra a labini Múzeum tulajdonába kerül.

1978-ban a Széptant alakzat márványszobrát, amelyet 1976-ban készített, kiállítja a Jugoszláv Művészet budapesti és bukaresti kiállításán. A Zombori Pedagógiai Akadémia részére elkészíti Veljko Dugošević mellszobrát, megalkotja Branko Čopić neves író bronzportróját és a következő

évben kiállítja a tuzlai országos portrékiállításon. Elkészül Miroslav Krleža író portréja is két változatban... Tehát portré portré után készül, ami nem meglepő Ana Bešlićnél, hiszen majdnem minden esztendőben sor kerül egy-két portré vagy mellszobor leleplezésére, ellenben az újabb portrék már a szféra mintapéldányai, amelyek a karaktereket a szférába tömöríti és plasztikai megoldásaival, bešlići mesterfogással a gömbök közelségébe hozza portréit. XII. önálló kiállítása, a Portrévariációk szemléje 19 alkotást mutat be a belgrádi Kultúrközpont Galériájában, az 1959-ben készült bronz- és kőportrétól egészen az 1979-ben megformált Ljubinka poliészterszobráig. A portrék nem látott, hanem látnoki objektívizációk. A műkritikusok elismerően szólnak műveiről és most már végleg meggyőződnek Ana Bešlić sajátos szobrászatának hitelességéről. Ki kell emelnünk Zoran Markus műkritikus véleményét az Umetnost művészeti szakfolyóirat 67. számából, mely szerint Ana Bešlić szobrai „portrészobrászatunk legkiválóbb alkotásai, valódi, konkrét, plasztikai alkotások”. Művészi érdemeiért 1981-ben Ana Bešlić megkapja Belgrád Októberi díját. A szakértékelések mellett ez már társadalmi elismerés is. Még ebben az évben a tuzlai portrékiállításon és a karlovaci akvarell biennálén is szerepel alkotásaival.

1980-ban kiállít az országos jellegű színházi szemle, a Sterija Játékok Színházi Portrékiállításon, Belgrádban és Szabadkán pedig érmeket állít ki. Ennek az évnek a nyarán Arandelovacon dolgozik mint a Beli Venčac Nemzetközi Szobrászszimpozion meghívott művésze, és itt elkészíti venčaci fehér márványból a Termés szobrát, amelyet a Szerb Szocialista Köztársaság a szlovengradeci Békeparknak adományoz. 1981 folyamán a szféra két újszülöttel gazdagodik, a belgrádi Érem- és Plakettkiállításon bemutatott 15×15 centiméteres nagyságú poliészter Fekete korong és a bronz Arany korong alkotásaival, melyeket 1981-ben a szabadkai művészek októberi találkozásán is bemutat.

Mivel 1982-ben 70. életévébe lépett a művésznő, s három évtizedes kemény, de sikeres alkotói munkát tudott már maga mögött, így időszerű volt egy mindent átfogó gyűjteményes kiállítás megrendezése, amelyen számba vesszük és felmérjük ennek a sokoldalú és eredményes szobrásznak az érdemeit. A művésznő felajánlása, hogy Szabadkán mutassa be gyűjteményes anyagát (1948-tól 1983-ig), és hogy egy kritikai értékeléssel, komplett, időrendi műtárgylistával és bibliográfiai adatokkal ellátott kéziratot bocsásson rendelkezésünkre — főként a vajdasági kultúra és a szabadkai művészi élet, valamint művelődéstörténet nagy eseménye; a jugoszláv művészet dokumentálásához és az általános képzőművészeti kultúránk fejlesztéséhez való hozzájárulás.

Szabadka ünnepélyesen fogadja Ana Bešlićet és műveit, tisztelettel adja ki monográfiáját és a megbecsülés kötelezettségével veszi át Ana Bešlić 20 szoborból álló ajándékát.

Rezime

Ana Bešlić umetnik-vajar

Autor piše o umetničkoj aktivnosti i stvaralaštvu Ane Bešlić povodom retrospektivne izložbe njezinih dela u Galeriji Gradskog muzeja u Subotici, koja je otvorena 26. aprila 1983. godine i objavljene monografije, koju je sastavila i napisala dr Katarina Ambrozić.

Gradu retrospektivne izložbe odabrala je Ana Bešlić i Katarina Ambrozić. Odabrano je 53 dela od „Torzoa” iz 1954. do „Napuklog ploda” iz 1983; iz svih faza stvaralaštva.

Dr Katarina Ambrozić je iskazala veliku umešnost u stručnoj analizi razvoja i kritičke valorizacije moderne skulpture i jednog savremenika jugoslovenske umetnosti. U stručnom i estetskom pogledu reprezentativna Monografija Ane Bešlić u izdanju Gradskog muzeja Subotica, ima 204 strana, sa kataloškim podacima 102 dela, 124 bibliografskih jedinica, 53 stranice stručne analize i vrednovanja dela i stvaralaštva, ilustrovana je sa 57 crno-belih i 5 kolor reprodukcija. Štampana je na srpskohrvatskom i mađarskom jeziku u 500, i na srpskohrvatskom i engleskom jeziku u 500 primeraka.

Životni put i umetničku aktivnost Ane Bešlić Siladi opisuje po hronološkom redu Monografije, ističući njenu konstantnu povezanost sa zavičajem, sa likovnim životom Vojvodine i posebno Subotice.

Ana Bešlić na jugoslovenskim likovnim manifestacijama, na likovnim susretima u Subotici učestvuje kao učesnik umetničkih simpozijuma.

Siladi ističe značaj umetničkih kolonija i vajarskih simpozijuma na razvoj savremene monumentalne skulpture, kao i učesnika na razvoj skulpture u slobodnom prostoru.

Siladi isto podvlači veliki značaj stalnog eksperimentisanja i traganja Ane Bešlić, posebno u iznalaženju savremene materije, materijala i forme. Kao samostalnu ličnost sa autentičnim modernim izrazom savremene srpske skulpture, sa njezinom „Sferom”, ubraja među eminentne savremene jugoslovenske umetnosti.

Uvažavajući razvojne faze, koje je utvrdila Katarina Ambrozić, Siladi po hronološkom redu, navodi najznačajnija dela i umetničku aktivnost Ane Bešlić, posebno ističući stalno postavljena dela u prostoru — na teritoriji Subotice, Vojvodine i u drugim krajevima naše zemlje. Siladi uverava da zaokruživanje opusa „Sfere” Ana Bešlić potvrđuje da nastavlja na svom putu i da ide dalje.

Summary

Ana Bešlić — artist-sculptor

The author writes about the artistic activity and creative work of Ana Bešlić on the occasion of the retrospective exhibition of her works in the Gallery of the Public Museum in Subotica, which has been opened on April 26th, 1983 and also on the occasion of the publication of a monograph, written by dr. Katarina Ambrozić.

The material of the retrospective exhibition has been prepared by Ana Beš-

lić and Katarina Ambrozić. Fifty three works have been chosen for this display, from the "Torso" of the year 1954 to the "Cracked fruit" from the year 1983; from all phases of her creative work.

Dr. Katarina Ambrozić has shown a great skill in the expertly analyses of the creative development of the artist, and also in the critical valorization of the modern sculpture of & contemporary Yugoslav fine arts. In the skillfully and aesthetic representative monograph on Ana Bešlić' creativity has been published by the Public Library of Subotica, on 204 pages, with the catalog register of 102 sculptures, 124 bibliographic units, 53 pages of analyses and evaluation of the work and crativity, illustrated with 57 black and white and 5 color reproductions. The monograph has been published on serbo-croatian and hungarian language, 500 copies, and on serbo-croatian and english language, also 500 copies.

The life and the artistic activity of Ana Bešlić Siladi is described chronologically in the Monograph, her constant connection with her homeland, with Vojvodina's happenings in fine-arts and especially Subotica, has been underlined in this work. Ana Bešlić and her creative work has been present on different manifestations on fine-arts in Jugoslavija and also in Subotica. G. Szilágyi underlines the importance of the fine-arts' colonies and of sculptor's workshops, how they influence modern monumental sculpture, and as a participant in these workshops suggests how that kind of work influences the development of open-air-sculpture.

G. Siladi also underlines the great importance of the konstant experimenting and finding the best methods in the work of Ana Bešlić, and especially in seeking to find the modern topics, materials and forms. As an independent personality with an authentic, modern way of expressing herself in her-sculptures, with her "sphere", the critique consider her amongst the eminent artists of contemporary Yugoslav fine-arts.

Taking into consideration the developing phases of A. Bešlić, that have been established by Katarina Ambrozić, G. Siladi in chronological order cites the most important and artistic activity of Ana Bešlić, especially underlieing the fact that she constantly displays her works in the open, on the theritory of Subotica, Vojvodina and in other parts of the country. G. Siladi assures us that by finishing her opus "Sphere" Ana Bešlić confirms that she'll continue to go on on her way.